

Nová kategória *Európske kultúrne dedičstvo* je odlišná od Svetového kultúrneho a prírodného dedičstva (UNESCO). Kým cieľom UNESCO je podporovať ochranu pamiatok na základe ich univerzálnej svetovej hodnoty, táto je určená na podporu európskej dimenzie kultúrneho dedičstva, pamiatok, prírodných lokalít alebo sídel vrátane hmotného a nehmotného dedičstva, súčasného aj tradičného, ako aj miest, ktoré mali kľúčovú úlohu pri budovaní jednotnej Európy a sú dôležité na pochopenie európskych dejín a kultúry.

Blížšie údaje o Európskom kultúrnom dedičstve možno nájsť na webovej stránke španielskeho ministerstva kultúry ([www.mcu.es/patrimonio/MC/PatrimonioEur/index.html](http://www.mcu.es/patrimonio/MC/PatrimonioEur/index.html)), kde európska iniciatíva dočasne sídli.

Zapísaním do zoznamu Európskeho kultúrneho dedičstva sa

bradlianska mohyla zaradila medzi 64 európskych pamiatok, akými sú napríklad Kapitolské námestie v Ríme, či katedrála na Wavelskom návrší v Krakove, ale aj rodný dom Roberta Schumana, iniciátora zjednotenia Európy. Zo Slovenska k nim patrí Kostol sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch a Kostol sv. Juraja v Kostoľanoch pod Tribečom (označené znakom Európske dedičstvo 5. 7. 2009 a 25. 7. 2009) a hrad Červený Kameň (28. 5. 2009).

Zostavené z podkladov M. Valihoru a L. Pinčíkovej.

**Marta Imrová Círanová, redakcia Životné prostredie, Ústav krajinej ekológie SAV, Štefánikova 3, P. O. Box 254, 814 99 Bratislava**  
[marta.ciranova@savba.sk](mailto:marta.ciranova@savba.sk)

## Spolupráca s vysokými školami v rámci Programu obnovy dediny

*Program obnovy dediny* (POD) vychádza z princípu obnovy hmotného, prírodného a duchovného prostredia vidieka. Hlavným cieľom tohto programu, ktorý sa prakticky aplikuje na Slovensku už 12 rokov, je vytvárať aktivity, ako aj konkrétne činnosti, ktoré smerujú k harmonickému rozvoju zdravého životného prostredia, k zachovávaniu prírodných a kultúrnych hodnôt vidieckej krajiny. Môže to byť napríklad obnova alebo úpravy krajinných prvkov, realizácia drobnej architektúry, projektovanie, plánovanie, osvetová a propagačná činnosť. Cieľom POD je vytvoriť, alebo skôr „obnoviť“ prostredie vidieka s jeho typickými hodnotami, aby „dedina ostala dedinou“ s jej hmotnými a sociálnymi znakmi, bez napodobovania „mesta“. Program obnovy

dediny zastrešuje rezort životného prostredia a prostredníctvom neho sa zabezpečuje aj jeho financovanie. Z toho vyplýva, že dotácie sú orientované na environmentálne aspekty obnovy dediny. Odbornou garanciou POD je poverená Slovenská agentúra životného prostredia. Na centrálnej úrovni zabezpečuje propagáciu, osvetu, vzdelávanie, medzinárodnú spoluprácu, spracúvanie metodických podkladov a vedie sekretariát medzirezortnej komisie POD. Na pracoviskách v jednotlivých okresoch celoplošne poskytuje obciam a subjektom, ktoré majú záujem o účasť v tomto programe, konzultačno-poradenskú službu a monitoring dotácií, či sumarizáciu príkladov realizovaných aktivít.

POD nemožno chápať len ako „finančný nástroj“. Ide skôr o pro-

ces, či stratégiu, pomocou ktorej sa môže obec zviditeľniť, získať kontakt na odborníkov a na základe toho si potom definovať „svoj nápad“ na obnovu. Obce oceňujú aj nové možnosti partnerstva a dialógu (aj na medzinárodnej úrovni). Jednou z nich je aj spolupráca s vysokými školami. Príkladom takejto spolupráce je obec Podbranč, kde sa „priamo v teréne“ stretli na workshope študenti z troch bratislavských univerzít (Ekonomickej univerzity, Univerzity Komenského a Slovenskej technickej univerzity). Zámerom workshopu bolo vytvoriť multiprofesijný tím, ktorý by problematiku revitalizácie konkrétneho vidieckeho prostredia riešil komplexne (ekonomický rozbor využiteľnosti územia, prírodné hodnoty, územná a krajinná obnova, ako aj návrhy urbanistického, či architektonického charakteru) v rešpektovaní a vyzdvíhovaní vzájomných väzieb medzi jednotlivými odborníkmi. Jedným z cieľov bolo aj odbúrať určitú rivalitu medzi ekonomickým a „krajinnárskym“ názorom na obnovu prostredia s vidieckym charakterom, ktorá často pretrváva a brzdí pozitívny vývoj. Hľadanie možností vzájomnej kooperácie a koordinácie medzi obcou a odborníkmi pri riešení konkrétneho problému z rozličných uhlov pohľadu bolo hlavnou myšlienkou tohto workshopu. Je len trocha na škodu, že obec z tohto podujatia nevyťažila viac na zhodnotenie územného potenciálu, ktorý študenti identifikovali. Výsledkom workshopu boli študentské práce, nie záväzný odborný podklad, ale pomohli vytvoriť názor (za minimum finančných prostriedkov), možno s väčším kreatívnym nábojom ako práca profesionála.

Ústav manažmentu STU v Bratislave sa tiež zapája do spomínanej spolupráce. Jeho Ateliéry priestorového plánovania I a III sú zamerané na spracovanie Programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí (PHSRO) a Programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja regiónov

(PHSRR), ktoré tvoria podklad na spracovanie príslušných územných plánov v nadväzujúcich semestroch. Garantom študijného odboru Priestorové plánovanie a študijných programov v tomto odbore na STU je prof. Ing. arch. Maroš Finka, PhD., ktorý má dlhoročné skúsenosti nielen u nás, ale aj na medzinárodnej úrovni. Cieľom výchovy priestorových plánovačov je formovanie odborníkov s komplexným pohľadom na problematiku rozvoja obcí a regiónov, kde je v kontexte súčasnej praxe jednou z hlavných úloh sledovanie možností zabezpečenia finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov a iných programov EÚ a príprava príslušných projektov.

Študenti STU navštívili obce v „myjavsko-čachtickej“ oblasti – Čachtice, Vaňovce, Podkylavu a Priepasné – niektoré z nich už roky aktívne spolupracujú so Slovenskou agentúrou životného prostredia v rámci POD. Zo záhorskej a makropatskej lokality ich radi prijali v obciach Plavecký Peter, Doľany, Štefanová, Zohor a Lakšárska Nová Ves. Výsledkom študentských prác boli komplexne spracované PHSRO a PHSRR (na úrovni obcí alebo regiónu). Pozitívom je fakt, že študenti musia svoju prácu obhájiť pred odbornou komisiou, musia odpovedať na otázky a reagovať na pripomienky. Tento spôsob výučby, založený aj na verejnom obhájení svojej práce, ako aj na dialógu s občanom „na jeho území“ možno považovať za veľmi progresívny. Vedenie odborného dialógu, kvalitná prezentácia svojho zámeru alebo koncepcie riešiteľského kolektívu pred médiami, odbornou i laickou verejnosťou je pre architekta, urbanistu, či priestorového plánovača rovnako dôležitá, ako ceruzka, pero alebo počítač.

Odborná komunikácia bratislavského pracoviska (odbor ekológie a manažmentu krajiny), centra starostlivosti o mestské životné prostredie s vysokými školami, v rámci POD nekončí. V štádiu príprav,

tém a konzultácii je aj spolupráca s vysokou školou s nábytkárskou problematikou. V rámci workshopu na konkrétnom území s vidieckym (možno aj kopaničiarskym) charakterom by študenti mali riešiť napríklad dizajn drobných architektonických prvkov (lavičky, osvetlenie, odpadkové koše, informačné tabule, zástavky, altánky atď.). Túto aktivitu uvažujeme prepojiť aj s výsledkami spracovanými v rámci ateliérov

priestorového plánovania. Mohol by vzniknúť ďalší multiprofesijný dialóg so spoločným cieľom – vytvárať hodnoty zlepšujúce kvalitu životného prostredia aj na vidieku.

**Ing. arch. Viliam Krížik, Slovenská agentúra životného prostredia, Centrum starostlivosti o mestské životné prostredie, Hanulova 5/D, 844 40 Bratislava, [viliam.krizik@sazp.sk](mailto:viliam.krizik@sazp.sk)**

## Pamätník hurbanovských bojov v novom šate

Pri príležitosti Dňa Ozbroyených síl Slovenskej republiky 22. septembra 2009 slávnostne odhalili obnovený Pamätník víťazných bojov slovenského povstania z r. 1848 na Prietržskej ceste v Brezovej pod Bradlom. Práve na pamäť prvého víťazného boja slovenských dobrovoľníkov proti maďarským gardám a rakúskym vojskám za národné sebaurčenie Slovákov bol 22. september zvolený za Deň Ozbroyených síl SR. Pamätník, dielo národného umelca Dušana Jurkoviča, sa nachádza presne na mieste bojov. Jeho obnovu inicioval a realizoval Klub generálov Slovenskej republiky v spolupráci s mestom Brezová pod Bradlom a Ministerstvom obrany SR.

Pamätník na Prietržskej ceste bol postavený r. 1948, no okrem r. 1968 upadal do zabudnutia. Klub generálov sa ho rozhodol obnoviť a zrekonštruovať práve pred rokom. Okrem úpravy okolia v jeho areáli pribudli tri mramorové platne s menami 60 veliteľov slovenských dobrovoľníkov. Títo statoční muži vyše 160 rokov čakali na to, kým ich mená budú vytesané do mramoru na pamäť ďalším generáciám Slovákov. V spolupráci s mestom Brezová pod Bradlom a Ministerstvom obrany SR sa o to zaslúžil predovšetkým Klub generálov Slovenskej republiky.

**Mgr. Pavol Vitko, Ministerstvo obrany SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, [pavol.vitko@mod.gov.sk](mailto:pavol.vitko@mod.gov.sk)**

